ఈ నెల ప్రత్యేకం

డిటెక్టివ్ యుగంధర్ సృష్టి కర్త

ప్రముఖ డిటెక్టివ్ నవలా రచయిత శ్రీ కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారు

ప్రత్యేకరచన: కిరణ్‌ప్రభ

మర్డర్ మిస్టరీ , క్రైమ్ ఫిక్షన్, స్పై థ్రిల్లర్..వెరసి డిటెక్టివ్ నవల..! మూడు, నాలుగు దశాబ్దాల క్రిందట తెలుగు పాఠకలోకంలో డిటెక్టివ్ నవలలు ఒక ప్రభంజనం..పెను తుఫాను..నిత్య సంచలనం. సగటు పాఠకుడి పఠనాసాక్తిని పెంచింది పాకెట్ సైజులో వెలువడిన డిటెక్టివ్ పుస్తకాలే. ఆ రోజుల్లో, ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో మారుమూల గ్రామాల్లో సైతం బడ్డీకొట్టు ఉందంటే అందులో పాకెట్ సైజు డిటెక్టివ్‌లు వేలాడుతూ ఉండాల్సిందే. ఈ నవలా రచయితలకి ప్రత్యేకమైన క్రేజ్ ఉండేది. కొమ్మూరి సాంబశివరావు, టెంపోరావు, భయంకర్, విశ్వప్రసాద్, విశ్వమోహన్, విశ్వభరత్, గిరిజ శ్రీభగవాన్, కొప్పిసెట్టి.. ఇవన్నీ ఆ రోజుల్లో ఇంటింటా తరచూ వినిపించిన డిటెక్టివ్ నవలా రచయితల పేర్లు వీరందరిలో ప్రముఖంగా నిలిచిన రచయిత కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారు. యాభై సంవత్సరాల క్రిందటే తెలుగు భాషలో మొట్టమొదటి హారర్ నవల 'చావు తప్పితే చాలు', మొట్టమొదటి స్పై థ్రిల్లర్ '౮౮౮' వ్రాసిన ఘనత సాంబశివరావు గారిది.

ఈయన నవలల్లోని డిటెక్టివ్ యుగంధర్, అసిస్టెంట్ రాజు.. ఆంధ్రదేశం పాఠకుల మనసుల్లో, కొన్ని దశాబ్దాలపాటు, ఆత్మీయమైన వ్యక్తులుగా వెలిగారు,.... సాధారణమైన వాక్యాలూ, సరళమైన శైలీ సాంబశివరావు గారి ప్రత్యేకత. అందుకే ఆయన రచనలు నెల నెలకీ పునర్ముద్రణకి వస్తుండేవి. (తన రచనాశైలికి కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారే ఆదర్శం అని ప్రముఖ రచయిత మల్లాది వెంకట కృష్ణమూర్తి గారు చాలా చోట్ల పేర్కొన్నారు). ౨౦ సంవత్సరాలలో ౯౦ నవలలు వ్రాసిన కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారు ఎక్కడా తన ఫోటో ప్రచురించుకునే వారు కాదు. ఒకే ఒక్కసారి ౧౯౮6లో, 'స్రవంతి' పత్రికలో మల్లాది గారి పట్టుదల మీద, తన ఫోటో ప్రచురణకిచ్చారు. ఆయన మరణించాకే ఆయన ఫోటోని పాఠకలోకం అందరూ చూడగలిగారు. డిటెక్టివ్ నవలా రచయితగా పేరు తెచ్చుకోవడానికి చాలా కాలం క్రిందటే అయన రెండు పత్రికలకి స్థాపకుడు గానూ, సంపాదకుడు గానూ పనిచేసారనీ, సినీ జర్నలిజం లో నిష్ణాతులనీ చాలామందికి తెలియక పోవచ్చు.

అలనాటి ప్రముఖ డిటెక్టివ్ నవలారచయిత కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారి గురించిన ప్రత్యేక కథనం ఈ నెల 'కౌముది' ప్రత్యేకం. వారి నాన్నగారి గురించిన అనేక విశేషాల్ని వివరంగా చెప్పడమే కాక, కొన్ని అరుదైన ఫోటోలని కూడా ఇచ్చి, ఈ వ్యాసం ఇలా రూపుదిద్దికోడానికి ఎంతగానో సహకరించిన శ్రీ కొమ్మూరి వెంకట్ గారికి ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు అందిస్తున్నాం. – కిరణ్‌ప్రభ

కుటుంబ నేపథ్యం:

20 **వశతాబ్దం** మొదటి రోజులు. తెనాలిలో కొమ్మూరి వెంకట్రామయ్య గారు ప్రింటింగ్ ప్రెస్ నడుపుతుండేవారు. ప్రముఖ రచయిత గుడిపాటి వెంకట చలం, వెంకట్రామయ్య గారికి స్వయానా అన్నయ్య. (బాల్యంలోనే తాతగారు దత్తత తీసుకోవడం వల్ల చలం గారి ఇంటిపేరి గుడిపాటిగా స్థిరపడిపోయింది). వెంకట్రామయ్యగారి భార్య పద్మావతి. ఆ రోజుల్లోనే వారిది అభ్యుదయభావాలు గల కుటుంబం. పద్మావతిగారు బళ్ళారి రాఘవ బృందంతో కలిసి రంగస్థల నాటకాల్లో నటిస్తుండే వారు. ఆ రోజుల్లో కుటుంబస్త్రీలు నాటకాల్లో నటించడమంటే పెద్ద సంచలనం. వెంకట్రామయ్య, పద్మావతి గార్ల రెండవ సంతానమే కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారు. 1926లో జన్మించారు. సాంబశివరావు గారి అక్కయ్య వరూధిని (ప్రముఖ రచయిత కొడవటిగంటి కుటుంబరావు గారి భార్య), చెల్లి ఉషారాణి (ఉషారాణి భాటియా పేరుతో చక్కటి కథలు వ్రాసారు. న్యూఢిల్లీ నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్‌లో తెలుగు విభాగానికి అధిపతిగా కూడా పనిచేసారు)

వెంకట్రామయ్యగారు తన ప్రెస్‌లో చలం, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి గారి పుస్తకాలతో పాటుగా కాంగ్రెస్ సాహిత్యాన్ని కూడా ప్రచురిస్తుండేవారు. స్వాతంత్ర్యోద్యమం వేడి అందుకుంటున్న రోజుల్లో కాంగ్రెస్ సాహిత్యాన్ని ముద్రిస్తున్నారన్న నెపంతో వెంకట్రామయ్యగారి ప్రెస్‌ని మూసివేయించింది బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం. అందువల్ల 1928-29 ప్రాంతాల్లో కుటుంబాన్ని తీసుకుని మద్రాసుకి వెళ్ళిపోయారు వెంకట్రామయ్య గారు. మద్రాసులో కొద్ది కాలం ఒక ప్రెస్‌లో పనిచేసి, తరువాత ఆయనే సొంతంగా ప్రింటింగ్ ప్రెస్ పెట్టి తెలుగు పుస్తకాలు ముద్రిస్తుండేవారు. 1930 ప్రాంతాల్లో 'తెలుగు సినిమా' అనే పత్రికని స్థాపించారు కానీ ఎక్కువకాలం నడపలేక ఆపేసారు. ఆయనకున్న సాహితీ మిత్రుల సాగత్యం వల్ల వారి ఇల్లు ఎప్పుడూ రచయితలూ, కవులూ, కళాకారులతో కళకళలాడుతుండేది. అంచేత సాంబశివరావు గారికి సహజంగా చిన్నతనం నుంచే సాహిత్యం పట్ల ఆసక్తి పెరిగింది. తెలుగు సాహిత్యంతో పాటుగా ఇంగ్లీషు పుస్తకాలు కూడా విపరీతంగా చదివేవారు సాంబశివరావు గారు.

1960ల్లో కొమ్మూరిగారు

తొలి రోజుల్లో..:

తన 14 వ సంవత్సరంలో మొదటి సారిగా ఒక ప్రేమకథని వ్రాసారు సాంబశివరావు గారు. ఎస్సెస్సెల్సీ అయ్యాక ఇంక చదువు ముందుకి సాగలేదు. భవిష్యత్తులో ఆంధ్రదేశం నీరాజనాలు పట్టే రచయితగా రూపుదిద్దుకున్న సాంబశివరావు గారికి స్కూల్ ఫైనల్‌లో అతి తక్కువ మార్కులు వచ్చింది తెలుగు సబ్జెక్టులోనే..! కారణమేమిటో తెలుసా?- పరీక్షల్లో ప్రశ్నలన్నింటికీ , టెక్స్ట్ బుక్‌లో ఉండేటటువంటి గ్రాంధికంలో కాకుండా, వాడుక భాషలో సమాధానాలు వ్రాయడమే. విచిత్రమేమంటే, కొన్ని దశాబ్దాల తరువాత, ఆ వాడుకభాషలో రచనే ఆయన్ని లక్షలాదిమంది పాఠకులకి చేరువ చేసింది..!

తన 20 సంవత్సరాల వయసులోనే నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారి సంపాదకత్వంలో వస్తున్న ఆంధ్రప్రభలో పొలిటికల్ రిపోర్టర్‌గా మొదటి ఉద్యోగాన్ని ప్రారంభించారు (నిజానికి మొదటి ఉద్యోగం, చివరి ఉద్యోగం కూడా అదే ఆయనకి. దీని తరువాత మళ్ళీ ఎక్కడా ఉద్యోగం చెయ్యలేదు) మద్రాసు అసెంబ్లీ నుంచీ వార్తల సేకరణ ఆయన డ్యూటీ. రెండేళ్ళకి మించి ఆ వుద్యోగంలో కొనసాగలేక పోయారు.

1948 ప్రాంతాల్లో బయటికి వచ్చేసి, తండ్రి వెంకట్రామయ్యగారు గతంలో ప్రారంభించి ఆపేసిన, 'తెలుగు సినిమా' అనే పత్రికని పునః ప్రారంభించారు. తండ్రిగారు పబ్లిషర్, సాంబశివరావు గారు ఎడిటర్. అక్కినేని, ఎన్టీఆర్, ఎస్వీఆర్ లాంటి ప్రముఖుల చిత్రరంగ ప్రవేశాన్ని ప్రముఖంగా ప్రచురించిన పత్రిక 'తెలుగు సినిమా'. ఆ రోజుల్లోనే హాలీవుడ్ పత్రికల స్థాయిలో కలర్ ముఖచిత్రం,

తారల ఇంటర్వ్యూలూ, పజిల్స్, పోటీలతో ఆంధ్రదేశాన్ని అలరించింది ఈ పత్రిక. దీన్ని 'వన్ మేన్ షో' గానే నిర్వహించడం వల్ల ఆయనకి ఏ కొంచెం ఇబ్బంది వచ్చినా పత్రిక క్వాలిటీ దెబ్బతినేది. పాఠకులకి తేడా తెలిసిపోయేది. ఈ లిమిటేషన్ వల్ల నాలుగైదేళ్ళ మించి నడపలేకపోయారు ఆ పత్రికని.

దీని తరువాత, 1953-54, ప్రాంతాల్లో 'మంజూష' అనే సాహితీ పత్రికని ప్రారంభించారు సాంబశివరావు గారు. దీనిలో పెదనాన్న చలంగారు, ఆరుద్రగారు, దేవులపల్లిగారు లాంటి లబ్ధప్రతిష్ఠులు వ్రాస్తుండేవారు. కేవలం సాహిత్య ప్రధానంగా సాగిన పత్రికకూడా ఎక్కువకాలం లాభాలతో నడవలేదు. కొన్ని సంవత్సరాల నష్టం తర్వాత దాన్నీ ఆపెయ్యాల్సి వచ్చింది.

తొలి నవల..విజయపథం..!:

అప్పుడు.. ఏమీ చెయ్యాలా అన్న ఆలోచనవచ్చింది సాంబశివరావుగారికి. వేరే ఉద్యోగమేమీ లేదు. బ్రతుకు తెరువుకోసం ఏదో ఒక పనిచెయ్యాలి. అప్పటివరకూ ఆయనకి తెలిసింది పత్రికలూ, రచనలే. అదే స్ఫూర్తితో, 1956-57 ప్రాంతంలో, కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారు తన మొట్టమొదటి డిటెక్టివ్ నవల రాసారు. దాని పేరు 'లక్షాధికారి హత్య'. పుస్తక ప్రచురణకోసమని 'ఆధునిక గ్రంధమాల' అనే పబ్లిషింగ్ సంస్థని కూడా మొదలుపెట్టారు. అంతకుముందు 'తెలుగు సినిమా' పత్రిక వల్ల ఏర్పడిన ఏజెంట్ల నెట్‌వర్క్‌ని ఉపయోగించుకుని తన తొలి డిటెక్టివ్ నవలని - ఆంధ్రదేశమంతా విడుదల చేసారు. అది అనూహ్యమైన విజయాన్ని సాధించి, రెండు నెలలలోనే పునర్ముద్రణ కొచ్చింది.

సాంబశివరావుగారికి 1954లో బళ్ళారికి చెందిన శ్యామలాదేవి గారితో వివాహం జరిగింది. వారికి ఒక అబ్బాయి.. పేరు వెంకట్. ప్రస్తుత నివాసం మద్రాసులో. Veda Corporate Advisors Pvt. Ltd అనే కంపెనీకి Founder Director గా పనిచేస్తున్నారు.

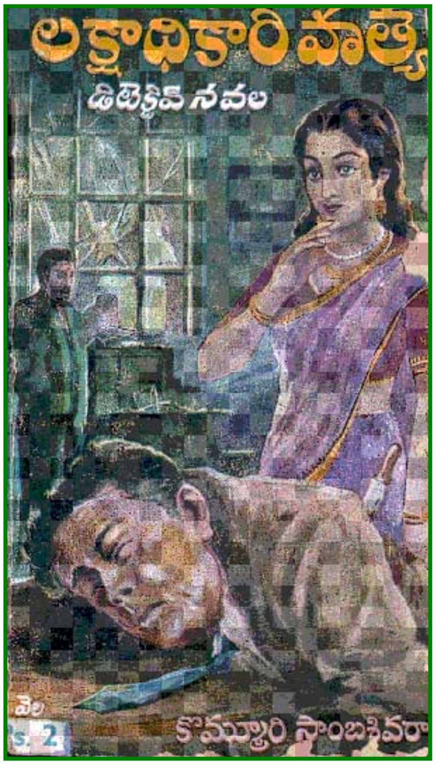

అక్కడి నుంచీ ఇంక సాంబశివరావు గారు డిటెక్టివ్ నవలా రచయితగా వెనుతిరిగి చూడలేదు. 1957 నుంచీ 1980 వరకూ ఆయన రచనలకి స్వర్ణయుగం. ఆయన బతికున్నంతకాలం, మరో ఉద్యోగమేమీ చెయ్యకుండా, రచయితగానే కొనసాగారు. అన్ని రకాల డిటెక్టివ్ నవలలూ కలిపి మొత్తం 90 వరకూ రాసారు.

పుస్తకం టైటిల్‌లోనే ఒక విధమైన ఉత్సుకత కలిగించేవారు ఆయన. 'పదమూడు గంటలు కొట్టిన గడియారం', 'నేను చావను', 'చావు తప్పితే చాలు','చచ్చి బ్రతికిన మనిషి' ఇలా. సాంబశివరావు గారి శైలి కూడా పాఠకుల్ని తేలిగ్గా ఆకర్షించేది. అధ్యాయాల్ని ఊపిరి బిగపట్టే సస్పెన్స్‌తో ఆపడం కూడా సాంబశివరావు గారి నవలల ప్రత్యేకత. ఒక అధ్యాయాన్ని తరువాత ఏమిటీ అన్న కుతూహలమైన సన్నివేశంతో ఆపితే, మళ్ళీ రెండు, మూడు అధ్యాయాల తర్వాత కానీ దాని కొనసాగింపు ఉండదు. ఈ సస్పెన్సే పాఠకుల్ని పుస్తకం పూర్తయేవరకూ కట్టి పడేసేది.

తనడిటెక్టివ్ నవలలకి స్ఫూర్తి నిచ్చిన ఆంగ్ల రచయిత ఎడ్గర్ వేలెస్ అని చెప్పేవారు సాంబశివరావు గారు. ఏ నవల రాసినా కథా నేపథ్యం గురించి పూర్తిస్థాయి పరిశోధన చేసి గాని కలం పట్టుకునే వారు కాదు. ఇంటర్నెట్ లాంటి సదుపాయాలు లేని ఆ రోజుల్లో అమెరికన్ ఎంబసీకి, బ్రిటిష్ లైబ్రరీకి వెళ్ళి గంటల తరబడి పుస్తకాలు చదివి విషయ సేకరణ చేసే వారు.

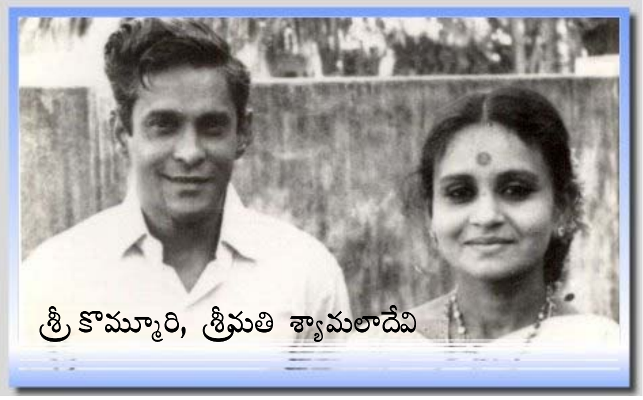

శ్రీ కొమ్మూరి, శ్రీమతి శ్యామలాదేవి

ప్రత్యేకతలు:

ఆయన రచనల్లో 20 వరకూ సాంఘిక నవలలు కూడా ఉన్నాయి. ఈ సాంఘికాలకి ప్రేరణ పెదనాన్న చలం గారని అంటుండేవారు. ఆ రోజుల్లోనే ఎంతో భావుకత ఉట్టిపడే టైటిల్స్ పెట్టేవారు తమ సాంఘిక నవలలకి. 'మళ్ళీ ఎప్పుడో ఎక్కడో..', 'నిన్నెందుకు ప్రేమించాలి?', 'ఇదంతా ఎవరి కోసం?', 'తొలిప్రేమ' వగైరా. 1960 దశకంలో ఇలాంటి పొయెటిక్ టచ్ ఉన్న పేర్లతో సాంఘికనవలలు రావడం, అందునా ఒక డిటెక్టివ్ నవలా రచయిత కలం నుంచీ, అభినందించదగ్గ విశేషమే. ఐతే డిటెక్టివ్ నవలా రచయితగా ఒక ముద్ర ఉండడం వల్ల ఆయన రాసిన సాంఘిక నవలలు పెద్దగా ప్రజాదరణ పొందలేకపోయాయి. ఒక మాదిరి సెంటర్లలో, ఆయన రాసిన డిటెక్టివ్ నవలలకి 50 కాపీలు ప్రింట్ ఆర్డర్ వస్తే, సాంఘిక నవలలకి 35 కాపీలకే ఆర్డర్ వచ్చేది. ఇలాంటి వ్యాపారాత్మకమైన కారణాల వల్ల కూడా ఆయన ఎక్కువగా సాంఘికాలు వ్రాయలేదు.

సాంబశివరావు గారి రచనల ప్రత్యేకతల గురించి ప్రస్తావన వొచ్చినపుడు ఆయన ప్రారంభించిన రోజుల్లోనే పొలిటికల్ థ్రిల్లర్స్ గురించి తప్పక వ్రాయాలి . '555' అనే నవలలో చైనా లాంటి దేశం, దలైలామా లాంటి వ్యక్తిని కిడ్నాప్ చేయడం, డిటెక్టివ్ యుగంధర్ అక్కడకి వెళ్ళి ఆయన్ని విడిపించుకురావడం లాంటి అంశాలూ.. 'నేఫాలో కెప్టెన్ నరేష్' అనే నవలలో పాకిస్థాన్‌తో ఇండియా యుద్ధం ఇలాంటి ఊహలతో నవలలు రాసారు. ఐతే ఆ రోజుల్లోని రాజకీయాల సున్నితత్వం దృష్ట్యా దేశాలూ, స్థావరాలూ..కల్పితమైన పేర్లతో ఉండేవి. (పాకిస్థాన్ అనడానికి పరిస్థాన్ అని వ్రాసేవారు). ఆయన రాసిన, తెలుగులో మొట్టమొదటి హారర్ నవల, 'చావు తప్పితే చాలు' సృష్టించిన సంచలనం ఆ రోజుల్లోని పాఠకులెవరూ ఇప్పటికీ మర్చిపోలేరు.

> కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారి చేతికి ఆరువేళ్ళుండేవి. అందువల్ల కలం పట్టుకున్నప్పుడు గట్టి పట్టు ఉండేది కాదు. తద్వారా అక్షరాలు కుదురుగా ఉండేవి కాదు. ఆయన వ్రాత ప్రతుల్ని కంపోజ్ చెయ్యడం కూడా కష్టంగా ఉండేది . అలాంటి సమయంలో టేప్ రికార్డర్‌లో రికార్డు చేస్తే దాన్ని విని ఆయన శ్రీమతి శ్యామలాదేవి గారు వ్రాతప్రతిని తయారు చేసి ప్రెస్‌కి ఇచ్చేవారు.

తన మొట్ట మొదటి నవల 'లక్షాధికారి హత్య' లో ప్రవేశ పెట్టిన డిటెక్టివ్ యుగంధర్, అసిస్టెంట్ రాజు పాత్రలనే చివరి వరకూ కొనసాగించారు. మధ్యలో ఒక నవలలో లాయర్ విశాలాక్షి పాత్రని ప్రవేశపెట్టారు కానీ ఎక్కువ నవలల్లో ఆ పాత్రని కొనసాగించలేదు. , రోజుల్లో మరీ అంత డేరింగ్, డాషింగ్ లేడీ పాత్రలని పాఠకులు రిసీవ్ చేసుకోలేదేమో మరి.

మొత్తం పుస్తకాలు, పునర్ముద్రణలూ కలిపితే ఆయన నవలలన్నీ దాదాపు పది లక్షల కాపీలు ముద్రించారు. ఒక డిటెక్టివ్ నవలా రచయితగా ఇదొక రికార్డు ఆయనకి. నవలలు వ్రాయడం ఒక ఎత్తు ఐతే వాటిని అందరికీ అందేలా పంపిణీ చేసే నెట్‌వర్క్‌ని నెలకొల్పడం, కొనసాగించడం మరో ఎత్తు. ఆయన జీవనాధారం ఈ నవలల్లే కాబట్టి, నవలల డిస్ట్రిబ్యూషన్‌లో కూడా ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకునే వారు. అందుకు ఫలితమే ప్రతి చిన్న బడ్డీ కొట్టులోనూ ఆయన నవలలు కనిపించేవి. అయితే కొన్ని రోజుల తర్వాత పాఠకుల సంఖ్య పెరిగింది కానీ ఆర్డర్ల సంఖ్య తగ్గింది. విషయమేమిటంటే అద్దె లైబ్రరీలు (అప్పట్లో 'అణా లైబ్రరీలు' అనే వాళ్ళు) పెరిగిపోవడం. వ్యక్తిగతంగా కొనడం కంటే లైబ్రరీలో రోజుకో 'అణా' (ఆరు నయాపైసలు) ఇచ్చి అద్దెకి పుస్తకం తెచ్చుకుని చదువుకోవడం అలవాటైంది. సేల్స్ పడిపోయాయి. దీనిని కొంతవరకూ అధిగమించడానికి ఒక కొత్త టెక్నిక్ కనిపెట్టి అమలు పరిచారు సాంబశివరావు గారు. తన పోకెట్ నవలల కవర్ పేజీలని తేలిగా ఊడిపోయేగమ్ తో అతికించి, లోపలిబైండింగ్‌ని కూడా కాస్త వదులుగా ఉంచి పుస్తకాలు రిలీజ్ చెయ్యడం మొదలుపెట్టారు. అందువల్ల ఒక్కో పుస్తకం నాలుగైదు

సార్లకంటే ఎక్కువమందికి అద్దె కివ్వడానికి వీలయ్యేదు కాదు. అందువల్ల పూర్తిగా కాకపోయినా చాలా వరకూ సేల్స్‌ని పెంచుకోగలిగారు.

సినీరంగంలో:

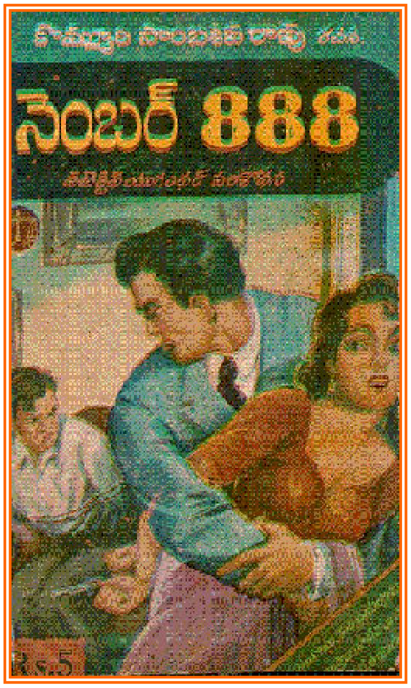

మద్రాసులో రచయితగా ఉంటూ తెలుగు సినిమా రంగానికి దూరంగా ఉండడం అసాధ్యమే ఐనా, సాంబశివరావు గారు సినిమారంగానికి మరీ ఎక్కువగా అంకితం కాలేదు. సినీరంగ ప్రముఖులు కె.ఎస్.ప్రకాశరావు గారు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి గారు, ఆరుద్రగారు, శ్రీశ్రీ వీరికి చాలా దగ్గర స్నేహితులు. సాంబశివరావు గారు వ్రాసిన డిటెక్టివ్ నవలలు ఆ కాలంలోని తెలుగు సినిమా కథల ఒరవడికంటే చాలా ఎడ్వాన్స్‌డ్‌గా ఉండేవి. రామ్‌గోపాల్ వర్మ లాంటి ఆఫ్‌బీట్ దర్శకులు ఆ రోజుల్లో ఉంటే సాంబశివరావు గారి కథలకి వెండితెర రూపం త్వరగా వచ్చేదేమోకానీ, కుటుంబగాధా చిత్రాల నడుమ ఈయన కథలు ఎక్కువగా సినిమాలుగా రాలేదు. మరొక కారణం - తన నవలల్లోని కథాంశానికి ఎలాంటి మార్పులు చెయ్యడానికి ఒప్పుకునే వారు కాదు. సాంబశివరావుగారి నవల ఆధారంగా వొచ్చిన మొదటి సినిమా 'పట్టుకుంటే లక్ష' (చలం, నాగభూషణం..వగైరా పాత్రధారులు), రెండోది 'ఒక చల్లని రాత్రి'. ఇది సాంఘికం. మూడోది చిరంజీవి తొలిసారి ద్విపాత్రాభినయం చేసిన 'నకిలీ మనిషి' (దీనికి మాతృక 'నేను చావను' నవల). తను సృష్టించిన యుగంధర్ పాత్రకి సరిగ్గా సరిపోయే పర్సనాలిటీ ఎస్వీ.రంగారావు గారిదే నని, ఏదైనా సినిమాలో డిటెక్టివ్ యుగంధర్‌గా ఎస్వీర్ గారిని చూడాలనీ అయన చిరకాల వాంఛ దురదృష్టవశాత్తూ అది తీరని కోరికగానే మిగిలిపోయింది.

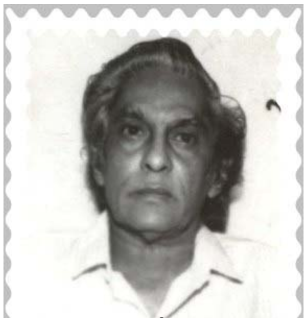
1990ల్లో...

1975 ప్రాంతాల్లో సాంబశివరావు గారు తనే నిర్మాతగా తన నవల 'మళ్ళీ ఎప్పుడో ఎక్కడో..'ని తెరకెక్కించాలని సినీ నిర్మాణంలోకి దిగారు. శ్రీశ్రీ గారు పాటలు, పెండ్యాల గారు సంగీతం, జయంతి హీరోయిన్. సినిమా నిర్మాణం 90 శాతం అయింది. అనుకోని కారణల వల్ల మిగతాది పూర్తి కాలేదు. సినిమా నిర్మాణం కోసం తెచ్చిన అప్పులు, వడ్డీలు.. ఆర్థికంగా దెబ్బతిన్నారు సాంబశివరావు గారు. ఆ దెబ్బనుంచీ కోలుకోవడానికి చాలా సమయం పట్టింది. రచయితగా ఎంత సంపాదించినా అదంతా ఈ ఒక్క సినిమా నిర్మాణం తుడిచిపెట్టేసింది. దానితో అప్పులు తీర్చడానికి రచనలు చెయ్యాల్సిన పరిస్థితి వచ్చింది. సాధారణంగా మూడ్ ఉన్నప్పుడే రచనలుచేసే అలవాటుండేది ఆయనకి. రాస్తే రెండు మూడు రోజుల్లో నవల పూర్తి చేసేసేవారు. లేకుంటే నెలల తరబడి కలం పట్టుకునే వారు కాదు అలాంటిది బలవంతంగా రచనలు చెయ్యాల్సిన పరిస్థితి.

1983-84ల్లో, పంజాబ్ టెర్రరిజమ్ కథాంశంగా వ్రాసిన 'అర్థరాత్రి పిలుపు' అనే నవలలో ఒక సంఘటన సృష్టించారు. అది 1984 జులై నెలలో అనుకుంటా 'విజయ' మాసపత్రికలో వచ్చింది. భారతదేశపు ప్రధాన మంత్రిని తన అంగరక్షకుడే చంపబోతే, డిటెక్టివ్ యుగంధర్ అడ్డుపడి రక్షిస్తాడు. ఇది వ్రాసిన మూడు - నాలుగు నెలలోనే ఇందిరాగాంధీ హత్య జరగడం కాకతాళీయం..!

చివరి సంవత్సరాలు:

అదే సమయంలో చిన్నప్పటినుంచీ అలవాటైన చైన్ స్మోకింగ్ కూడా ఆరోగ్యాన్ని దెబ్బతీసింది. ఊపిరి తిత్తులూ, గుండె ఈ

సుదీర్ఘ ధూమపానానికి దెబ్బతిన్నాయి. తొందరగా అలసిపోయే వారు. ఆయనకి చాలా ఇష్టమైన వాకింగ్ అలవాటుని కూడా మానుకోవాల్సి వచ్చింది. ఇన్ని కారణల వల్ల 1980 తర్వాత ఎక్కువగా వ్రాయలేదు. 1983లో విజయబాపినీడు గారికి (విజయ మాసపత్రిక కోసం) 'అర్థ రాత్రి పిలుపు' అన్న నవల రాసారు. 1986లో తన చివరి నవల 'నేను నేను కాను' వ్రాసారు. తరువాత 1994 లో ఆయన చనిపోయే వరకూ మరేమీ రచనలు చేయలేదు.

1994 , మే 17న నిద్రలోనే తుది శ్వాస వదిలారు. 30 సంవత్సరాల పాటు తెలుగు వారందరికీ ఇంటింటా పేరుగా మారుమోగిన **"కొమ్మూరి సాంబశివరావు రచన.. డిటెక్టివ్ యుగంధర్ పరిశోధన "** అన్న నినాదం సరికొత్తగా రూపుదిద్దుకోవడం ఆగిపోయింది.

ఆయన జీవించినంత కాలం, ,1986లో ఒక్కసారితప్ప, తన ఫోటో ఎక్కడా ప్రచురించలేదు. ఆయన సన్నిహితులకు తప్ప కొమ్మూరి సాంబశివరావుగారు అంటే ఎలా ఉంటారో ఎవరికీ తెలీదు. ఆయన మరణించాకే ఆయన ఫోటో వార్తాపత్రికల్లో వచ్చింది.

ఆయన తీరనికోరికల్లో ఒకటి - మహాత్మా గాంధీ హత్య ఆధారంగా ఒక క్రైమ్ ఫిక్షన్ నవల వ్రాయడం. రాజకీయాలు, ఆదర్శాలు, న్యాయాన్యాయాలు జోలికి పోకుండా కేవలం హత్యకి జరిగిన కుట్రతో మొదలుపెట్టి, హంతకుడి ఉరితీత వరకూ వ్రాయలనుకున్నారు. ఇందుకోసం బోలెడంత పరిశోధన చేసి చాలా విషయాలు సేకరించారు కానీ ఆ రచన పూర్తిచేయలేకపోయారు. ఈ విషయంలో చివరి వరకూ ఆయన తపనపడుతూనే ఉండేవారు.

<u>జ్ఞాపకాలు:</u>

నాన్నగారి జ్ఞాపకాలని గుర్తు తెచ్చుకుంటూ, సాంబశివరావుగారి అబ్బాయి, వెంకట్‌గారు ఇలా అన్నారు..

"నాన్న గారు చిన్నప్పటినుంచి నాతో ఒక స్నేహితుడిలా మెలిగే వారు. వాళ్ళ నాన్నగారు ఆయనతో అలానే ఉండే వారట. మాకు వయసులో తేడా ఎక్కువగానే ఉన్నా నన్ను ఒక మిత్రుడిగా చూసేవారు. ఆయన నుంచీ నేను నేర్చుకున్నవాటిలో ముఖ్యమైన విషయాలు మూడు.

మొదటిది: విద్యార్జన, గ్రంథ పఠనానికి ఉన్న వ్యత్యాసం. క్లాసు పుస్తకాలే కాకుండా బయట మంచి పుస్తకాలు చదవడం ద్వారా మానసిక వికాసం ఉంటుందని చరణాత్మకంగా చూపించారు. ఆయన పుస్తకాలు విపరీతంగా చదివే వారు. ఆయన చనిపోవడానికి ఏడెన్మిది సంవత్సరాల ముందు నుంచీ ఏమీ రాయకపోయినా ఎప్పుడూ ఏదో ఒక పుస్తకం చదువుతూనే ఉండేవారు. ఆ అలవాటు నాకు రావడమే కాక దాని వల్ల ఎంతో ఉపయోగం ఉన్నదన్న విషయం పదే పదే ఋజువౌతూ వస్తోంది.

రెండోది: కష్ట సుఖాలని సమానంగా స్వీకరించడం. ఆయన జీవితాన్ని గమనిస్తే ఒక సైన్ కర్వ్‌లా ఉంటుంది. కెరీర్ మొదలు పెట్టిన కొత్తలో 'తెలుగుసినిమా' పత్రిక నిర్వహిస్తున్నప్పుడు బాగా సంపాదించారు. కొత్త మేరిస్ మైనర్ కారు మెయిన్‌టెయిన్ చేసారు 1948 ప్రాంతాల్లోనే. మళ్ళీ 'మంజూష' పత్రిక సమయంలో ఇబ్బందులు ఎదుర్కొన్నారు. మళ్ళీ డిటెక్టివ్ నవలా రచయితగా రూపుదిద్దికోగానే స్టార్డమ్‌ని అనుభవించారు. ఆంధ్రదేశమంతా ఆయన పేరు మారు మోగిపోయింది. మళ్ళీ సినిమా నిర్మాణంతో ఇబ్బందుల్లో పడ్డారు..ఈ విధంగా ఎప్పుడు కష్టలు ఎదురైనా.."ఓహో ..ఇలాంటివి లోగడ చాలా చూసాన్లే..వీటిని మాత్రం ఎదుర్కోలేనా.." అన్న థీమాతో ఉండేవారు. ఈ స్వభావం నామీద ఎంతో ప్రభావాన్ని చూపించింది.

మూడో విషయం: ఏదైనా బిజినెస్ మొదలుపెట్టినప్పుడు 'అంతా నేనే' అనే పరిస్థితి కల్పించుకోవద్దు. ఒక వ్యక్తిగా నువ్వు చాలా పనులు సమర్థవంతంగా చెయ్యొచ్చు, కానీ 'ఆ ఒక్కటి' అన్నది ఇబ్బందుల్లో పడితే మొత్తం బిజినెస్ ఇబ్బందుల్లో పడినట్లే అన్న విషయం

గుర్తుపెట్టుకో అనే వారు. ఆయన 'తెలుగు సినిమా' పత్రికని నడిపినప్పుడు దాదాపు కవర్ పేజీ నుంచీ చివరి పేజీ వరకూ మొత్తం మేటర్ అంతా ఆయనే వ్రాసే వారు. ఆయనకి ఇబ్బందులు రాగానే పత్రికని మూసెయ్యాల్సి వచ్చింది. అలానే ఆధునిక గ్రంథమాల తరఫున కూడ కేవలం తన పుస్తకాలనే ప్రచురించారు. ఆయన వ్రాయడం ఆగిపోగానే ఆధునిక గ్రంథమాలా ఆగిపోయింది. వేరే రచయితల పుస్తకాలు కూడా ప్రచురించి ఉంటే వ్యాపారాత్మకంగా ఇంకా విజయాలు సాధించి ఉండేవారేమో. అలా చెయ్యకపోవడం పొరబాటని అంటుండేవారు. 'నువ్వు ఏ కంపెనీ మొదలుపెట్టినా నీ చుట్టూనే తిప్పుకోకుండ, దాన్ని వ్యవస్థీకృతం చెయ్యి. పదిమంది బలాన్నీ సంపాదించుకో 'అని సలహా ఇచ్చేవారు. ఇప్పటికీ మా బిజినెస్ వ్యవహారాల్లో ఈ సలహాని పాటిస్తున్నాను.

ఇన్నేళ్ళ తరువాత నాన్నగారిని ఈతరం పాఠకులకి పరిచయం చేస్తున్నందుకూ, మరోసారి ఆ జ్ఞాపకాలని మననం చేసుకునే అవకాశాన్ని కల్పించినందుకూ 'కౌముది'కి కృతజ్ఞతలు తెలియచేస్తున్నాను."

***

కొమ్మూరి గారి జ్ఞాపకాలు - మల్లాది వెంకట కృష్ణమూర్తి

కొమ్మూరి సాంబశివరావుగారు తన తొలి డిటెక్టివ్ నవల మొదలుపెట్టబోయే ముందు, అందులోని డిటెక్టివ్ పాత్రకి ఏమి పేరు పెట్టాలా అని అని ఆలోచిస్తూ ఒక రోజు పానగల్ పార్కుకి వెళ్ళారట. అక్కడ కనిపించిన మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి గారిని సలహా అడిగారట. "తెలుగు వాళ్ళలో డిటెక్టివ్ వృత్తిని చేపట్టిన మొదటి వ్యక్తి పేరు యుగంధర్. మీ నవలలోని డిటెక్టివ్ పాత్రకి కూడా అదే పేరు పెట్టండి" అని చెప్పారట. ఈ విషయాన్ని ఒకసారి కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారు, నాతో స్వయంగా చెప్పారు.

ఓసారి మద్రాసులో ఆయన్ని కలుసుకున్నప్పుడు తీవ్రమైన అనారోగ్యంతో ఉన్నారు. ఊపిరి కూడా సరిగా అందడంలేదు. ఆరోజు ఆయన అన్నమాటలు నాకింకా గుర్తున్నాయి. 'నా అనారోగ్యం గురించి ఏమాత్రం చింతించడంలేదు. ఏదో ఒక రోజు ఇలాంటి పరిస్థితి వస్తుందని తెలుసు. ఐతేనేం..సిగరెట్లు కాల్చడం అన్న అలవాటుని పరిపూర్ణంగా అనుభవించాను. ఇదో ఇప్పుడిలా అనారోగ్యం రూపంలో దానికి ప్రతిఫలం చెల్లిస్తున్నాను. అప్పటి ఆనందమూ, ఇప్పటి అనారోగ్యమూ రెండూ నేను కోరితెచ్చుకున్నవే..! ' అన్నారు చాలా తేలిగ్గా.

ఆయన చాలా హాస్యస్ఫోరకంగా మాట్లాడేవారు. సంభాషణల్లో ఎన్నో జోక్స్ దొర్లుతుండేవి. ఈ హాస్యం రచనల్లో ప్రతిబింబించలేదేమని అడిగాను. 'ఎందుకో మరి నాకూ తెలీదు. నేను ఇంతవరకూ ఈ విషయాన్ని గమనించలేదు సుమా..' అన్నారు. ఆయన భార్య శ్యామల గారు వంటలు బాగా చేసేవారు. నేనూ, నా శ్రీమతి పద్మజ 1990 అగస్టులో వాళ్ళింటికి వెళ్ళినప్పుడు శ్యామల గారు బిస్సి బెళా బాత్ చేసిపెట్టారు. సాంబశివరావుగారు శ్యామల గారిని ఎంతగానో ప్రేమించే వారు. ఆమె మరణం ఆయన్ని బాగా కుంగతీసింది. శ్యామలగారు లేని వెలితిని ఆయన చివరిరోజుల్లో బాగా ఫీలవుతుండేవారు.

సాంబశివరావుగారి మరణవార్తని న్యూఢిల్లీ ఆకాశవాణి వార్తల్లో ప్రసారం చేసారు. అప్పటి ప్రధాన మంత్రి స్వర్గీయ పి.వి.నరసింహారావు గారు కొమ్మూరి గారికి తన సంతాపాన్ని తెలియచేసారు. పి.వి.నరసింహా రావు గారు, షావుకారు జానకి గారు, కొంగర జగ్గయ్య గారు కొమ్మూరి గారినీ, వారి నవలలనీ విపరీతంగా అభిమానించే వారు.

***

1987లో అప్పటి ఆంధ్రజ్యోతి ఎడిటర్ పురాణంగారిని, కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారితో సాహితీ జ్ఞాపకాలని వ్రాయించమని సలహా ఇచ్చాను. ఆయన ఒప్పుకున్నారు. నేనే కొమ్మూరి గారితో కూడా మాట్లాడి ఒప్పించారు. ఐతే ఎన్నిరోజులైనా పురాణం గారి నుంచీ కొమ్మూరిగారికి అధికారకమైన సమాచారమేమీ వెళ్ళలేదు. కొన్ని సిద్ధాంతాలకి కట్టుబడే రచయిత ఐన సాంబశివరావుగారు, తనంత తాను వ్రాసి పంపడానికి అంగీకరించలేదు.

ఐతే ఆ వ్యాసాలకి ఉన్న ప్రాధాన్యత దృష్ట్యా నేనే కొమ్మూరిగారిని పదే పదే అడిగి ఒప్పించాను. కొద్ది వారాలు ఆ వ్యాసాలు ఆంధ్రజ్యోతిలో వచ్చాయి. సాంబశివరావు గారి అభిమానుల ఆనందానికి హద్దుల్లేవు. అయితే సాంబశివరావు గారికి కనీసం పత్రిక కాంప్లిమెంటరీ కాపీలు కూడా వెళ్ళలేదు. అభిమాన ధనుడైన సాంబశివరావుగారు చాలా బాధపడ్డారు. వ్రాయడం ఆపేసారు. పురాణం గారైనా కనీసం ఫోన్ చేసో, ఉత్తరం రాసో సాంబశివరావు గారిని ఫాలోఅప్ చెయ్యాల్సిందీ.. ఆయనా దాన్ని అక్కడే వదిలేసారు. ఆ విధంగా కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారినుంచీ ఎన్నో విలువైన విశేషాలని తెలుసుకునే అవకాశాన్ని ఆంధ్రపాఠక లోకం కోల్పోయింది.

***

డిటెక్టివ్ పుస్తకానికి పెట్టే వెల, దాని సైజు దృష్ట్యా, పెద్ద పెద్ద నవలలు వ్రాయాలని ఉన్నప్పటికీ, కొమ్మూరి సాంబశివరావు గారు తమ రచనల్ని 144 పేజీలకే పరిమితం చేసుకోవాల్సి వచ్చేది. ఐతే నేను వారి 'ప్రాక్టికల్ జోకర్' నవలని ఈ కాలానికి తగినట్లుగా (యుగంధర్ సెల్‌ఫోన్ వాడడం.. వగైరా మార్పులతో) తిరగరాసినప్పుడు అది 240 పేజీలకి పైగా వచ్చింది. దీన్ని ఆంధ్రజ్యోతి గ్రూపు వాళ్ళు 'నవ్య' వారపత్రిక ఆరంభించినప్పుడు, దానిలో సీరియల్‌గా మొదలుపెట్టారు. పాఠకులు కూడా ఈ కొత్త ప్రయోగాన్ని బాగా రిసీవ్ చేసుకున్నారు. ఆ కోవలో మరికొన్ని వ్రాద్దామని అనుకున్నాను కానీ అప్పటి ఎడిటర్ గారి విముఖతవల్ల అవి ముందుకి సాగలేదు.

***

తెలుగుదేశం హయాంలో రాష్ట్రమంత్రిగా పనిచేసిన శ్రీపతి రాజేశ్వర్(అప్పట్లో ఎన్టీర్ అభిమాన సంఘం రాష్ట్ర అధ్యక్షుడు) గారు కొమ్మూరి గారికి విపరీతమైన అభిమాని. మద్రాసు వెళ్ళినప్పుడు ఆయన తరచూ సాంబశివరావు గారిని కలుస్తూ ఉండేవారు. సాంబశివరావు గారు కూడా హైదరాబాదు వచ్చినప్పుడల్లా రాజేశ్వర్ గారి ఇంట్లోనే ఉండేవారు. సాంబశివరావు గారు వ్రాసిన 'లాకెట్ మర్మం' అనే నవల అంటే రాజేశ్వర్ గారికి చాలా ఇష్టం. 'ప్రాక్టికల్ జోకర్' మాదిరిగానే 'లాకెట్ మర్మం' నవలని కూడా నాతో ఆధునీకరించి వ్రాయించుకున్నారు రాజేశ్వర్ గారు. ఆయన 2005 లో మొదలుపెట్టిన 'మనదేశం' అనే మాసపత్రికలో దాన్ని సీరియల్ గా కూడా వేసారు. ఐతే ఆ పత్రిక నాలుగు సంచికల తరువాత ఆగిపోవడంతో 'లాకెట్ మర్మం' ఆధునిక వెర్షన్ అసంపూర్తిగానే మిగిలిపోయింది.

సాంబశివరావు గారు స్వదస్తూరీతో వ్రాసిన లేఖ చివరిపేజీలో..

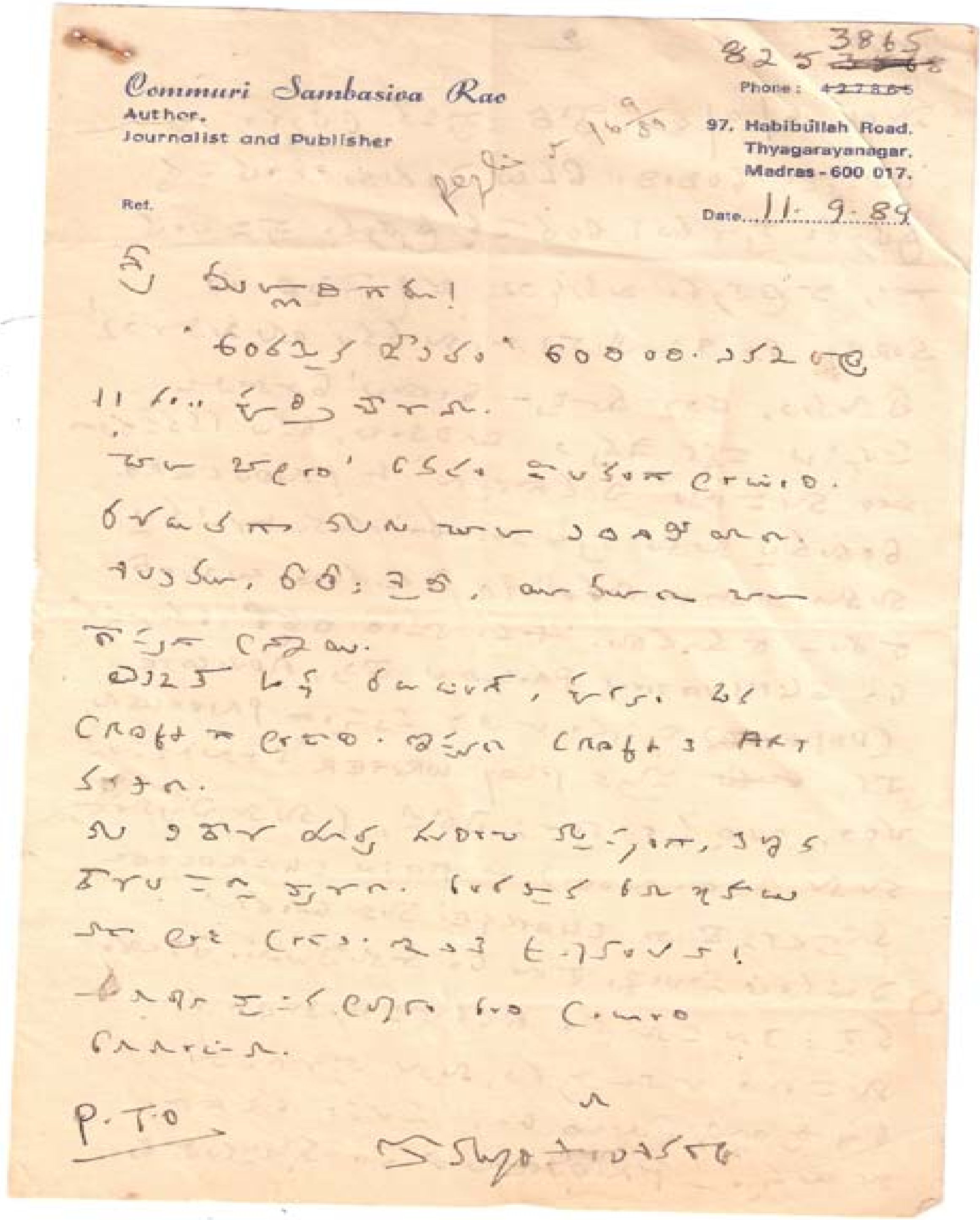

825 3865

Phone: ~~427865~~

Commuri Sambasiva Rao
Author,
Journalist and Publisher

97, Habibullah Road,
Thyagarayanagar,
Madras - 600 017.

Ref.

Date 11. 9. 89

[illegible]

Craft [illegible] Craft [illegible] ART

[illegible]

P.T.O

[illegible]